

MONTE CASSINO 1944 - 2004

MONTE CASSINO 1944-2004

RELACJE Z UROCZYSTOŚCI 16-25 maja 2004 roku

Wkładka do „Kombatanta” nr 5/2004

Pozdrawiam wszystkich rodaków. Dziś w sposób szczególnie pragnę zwrócić się do kombatantów, uczestników bitwy pod Monte Cassino.

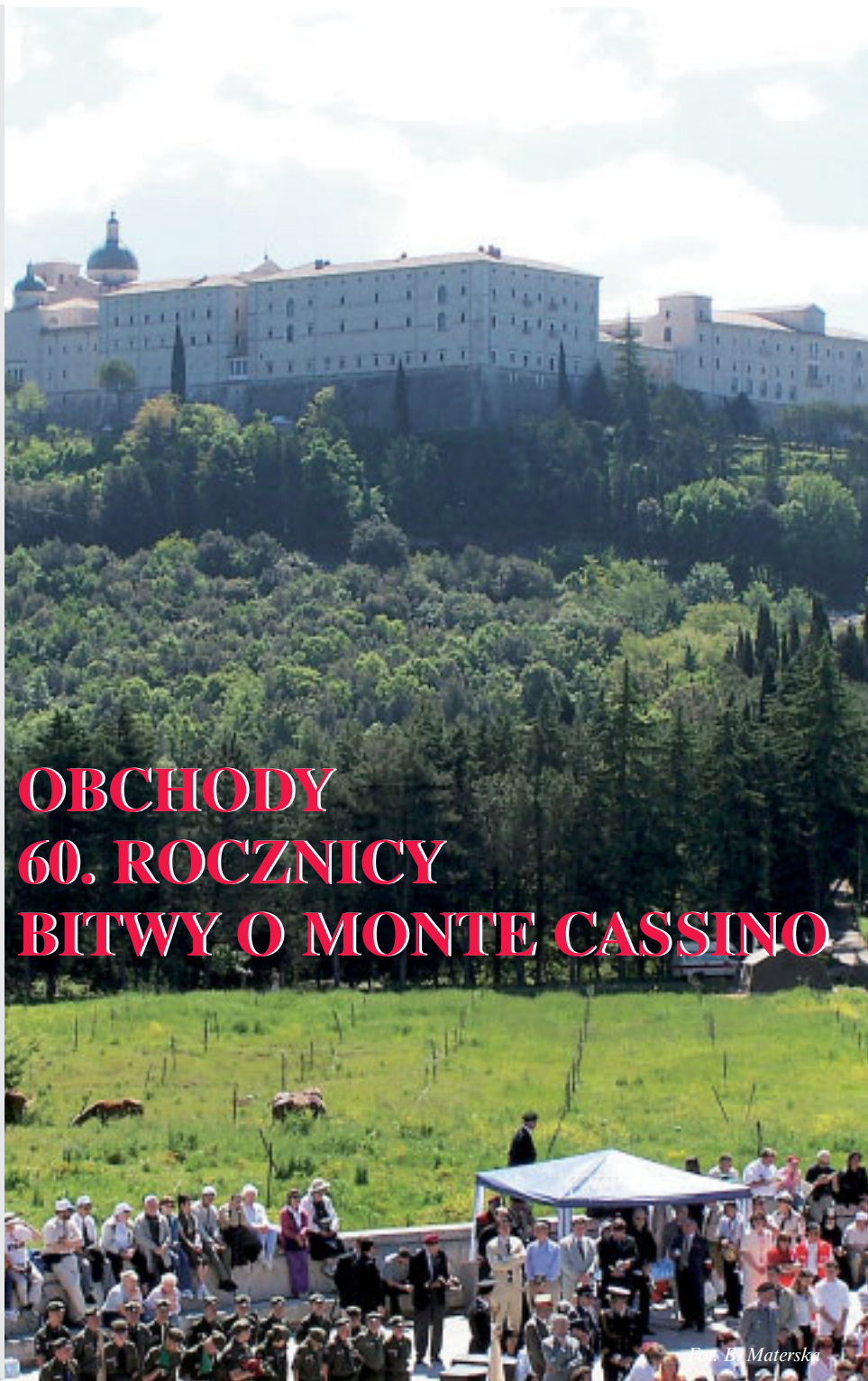
Wasza obecność tutaj wiąże się z sześćdziesiątą rocznicą tego zwycięstwa, które – dzięki bohaterskiej postawie wojsk dowodzonych przez generała Andersa – otwarło aliantom drogę do Rzymu. Było to wydarzenie, do którego z dumą odwołują się kolejne pokolenia Polaków. Stało się ono symbolem najwyższych wartości polskiego ducha, a szczególnie odwagi i gotowości oddania życia za „wolność naszą i waszą”. Jak wielka musiała być w tych młodych sercach miłość Ojczyzny, aby na obcej ziemi przelewać krew w nadziei na jej wyzwolenie.

Długo po zakończeniu wojny trzeba było jeszcze czekać, aby ta nadzieja znalazła swoje spełnienie. Dziś jednak możemy Bogu dziękować za tę wielką łaskę, jaką jest wolność polskiego narodu. Jest to dar i zadanie dla współczesnego pokolenia. Proszę Boga, aby rządzący i wszyscy Polacy umieli nadal powracać pamięcią do Monte Cassino, aby uczyć się tej miłości do Ojczyzny, która dodaje odwagi i sił do ofiarnego zagospodarowania przestrzeni wolności.

Niech Bóg błogosławi wszystkim tu obecnym i całej naszej Ojczyźnie. Niech będzie pochwalony Jezus Chrystus.

Jan Paweł II

AUDIENCJA GENERALNA, 19.05.2004

OBCHODY 60. ROCZNICY BITWY O MONTE CASSINO

Foto: K. Materska

Już na dwie godziny przed planowanym rozpoczęciem audiencji generalnej, na Placu Św. Piotra w Rzymie zaczęły się zbierać tłumy pielgrzymów. Wśród nich było około 2 tys. Polaków, głównie kombatanów. Zasiedli oni w pierwszych rzędach. Słoneczna, choć nie upalna pogoda sprzyjała zgromadzonemu.

O godz. 10.30 na plac przybył Ojciec Święty. Powi-

tały go oklaski i wiwaty, które najgłośniej brzmiały po wysłuchaniu słów wygłoszonych w języku polskim (tekst wystąpienia drukujemy na str. 1). Orkiestra i chór Reprezentacyjnego Zespołu Artystycznego WP wykonały polskie pieśni wojskowe, obecni na placu Polacy – było ich około 2 tys. – wraz z wojskiem odśpiewali papieżowi „Sto lat”. Komba-

tanci, harcerze oraz przedstawiciele Urzędu ds. Kombatanów i Osób Represjonowanych na czele z wiceministrem Jerzym Kozłowskim, wśród setek innych pielgrzymów, przekazali Ojcu Świętemu życzenia i dary. Uczynili to również były Prezydent RP na Uchodźstwie Ryszard Kaczorowski oraz Irena Anders, wdowa po Generale.

Trzeba powracać pamięcią do Monte Cassino

Na Placu Świętego Piotra wśród około 15 tysięcy pielgrzymów było ponad tysiąc polskich kombatanów. Zasiedli oni w pierwszych rzędach. Obecna była m.in. Maria Polaszek – córka gen. Nikodema Sulika (na lewym dolnym zdjęciu – pierwsza z prawej). Kilka delegacji różnych środowisk kombatanckich miało okazję podejść z darami do Ojca Świętego. Na prawym dolnym zdjęciu siedzą od lewej: Wacław Górski, Antonina Hubska, Halina Bazylewska, Antoni Lipka i Janina Czaja-Waluda.

Jan Paweł II otrzymał od polskich kombatantów dar specjalny – ryngraf przedstawiający orła z Cmentarza Polskiego na Monte Cassino oraz wzgórze klasztorne i klasztor. W imieniu Urzędu ds. Kombatantów i Osób Represjonowanych dar ten wręczył wiceminister Jerzy Kozłowski. Obok dyrektor Departamentu Wojskowego Urzędu płk Jan Ozga i jego zastępca (w głębi) płk Ryszard Stankiewicz

Poprzedniego dnia Jan Paweł II ukończył 84 lata. Życzenia urodzinowe złożył mu wówczas, podczas osobnej audiencji, Prezydent RP Aleksander Kwaśniewski. Przybył on do Watykanu wraz z oficjalną delegacją towarzyszącą mu w uroczystościach rocznicowych. W skład delegacji wchodził kierownik naszego Urzędu Jan Turski. Rozmowa dotyczyła między innymi obchodów rocznicy Bitwy o Monte Cassino. Na ten temat Ojciec Święty powiedział:

Szanowny Panie Prezydencie,
Szanowni Państwo,

Serdecznie Państwa witam. Nasze dzisiejsze spotkanie ma miejsce w szczególnych okolicznościach. Wiąże się ono bowiem z sześćdziesiątą rocznicą bitwy o Monte Cassino. Wszyscy Polacy z dumą wspominają tę walkę, która dzięki bohaterskiej postawie wojsk dowodzonych przez generała Andersa otworzyła aliantom drogę do wyzwolenia Włoch i pokonania nazistowskiego okupanta. Na tamtejszym cmentarzu wojennym

Prezydent Aleksander Kwaśniewski i Jolanta Kwaśniewska zostali przyjęci przez Jana Pawła II wraz z oficjalną delegacją na audiencji specjalnej.

znajdują się groby, nad którymi ustawiono krzyże łacińskie i greckie, a także tablice z gwiazdami Dawida. Spoczywają tam polegli bohaterowie, których jednociła idea walki „o wolność naszą i waszą”, zawierająca w sobie nie tylko miłość własnej Ojczyzny, ale także troskę o polityczną i duchową niezależność innych narodów. Wszyscy mieli świadomość, że za wszelką cenę trzeba przeciwstawić się nie tylko fizycznemu zniewoleniu jednostek i narodów, ale także próbom unicestwienia ich tradycji, kultur i duchowej tożsamości.

Kilkunastu żołnierzy Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie zostało uhonorowanych wysokimi odznaczeniami państwowymi. Uroczystość odbyła się w Sali Kolumnowej Sejmu RP. Wśród kombatantów stoją odznaczeni, m.in.: Tadeusz Czerkawski (drugi z lewej), a obok niego Wojciech Narębski, Bronisław Jaworski, Edward Borowski i Antoni Budzyński

SPOTKANIE Z MARSZAŁKIEM SEJMU RP

Najwyższe odznaczenie, Komandorię z Gwiazdą, otrzymał ppłk Tadeusz Czerkawski, prezes „Karpaczyków”, jeden z animatorów szerokiego angażowania młodzieży szkolnej w sprawę upamiętniania tradycji walk o Polskę w czasach wojny, współtwórca „Klubu Przyjaciół, Szkół i Organizacji Monte Cassino”. On też w imieniu uhonorowanych wygłosił podziękowanie.

Gratulacje od Marszałka Sejmu przyjmuje Rozalia Mariańska, żołnierz 2 Korpusu z 385 kompanii łączności. Wywieziona na Syberię podczas drugiej wielkiej deportacji w kwietniu 1940 r., przeszła cały szlak od Iraku do Włoch

„Jest dla mnie wielkim zaszczytem, że mogę powitać w Sejmie Rzeczypospolitej Polskiej tak znakomite grono gości – powiedział do kombatantów Marszałek Izby Józef Oleksy. – Z najgłębszym szacunkiem chylę dzisiaj głowę przed Wami, uczestnikami tamtych wydarzeń. Na stokach Monte Cassino podjęliście bohaterską walkę w obronie Ojczyzny, pełni poświęcenia walczyliście o wolną i suwerenną Europę. Pokazaliście, co oznacza męstwo i heroizm polskiego żołnierza”.

Spotkanie kombatantów z Marszałkiem Józefem Oleksym w Sali Kolumnowej Sejmu było jednym z najważniejszych punktów warszawskich obchodów rocznicy Bitwy. Podczas tego spotkania dziewięciu żołnierzy generała Andersa zostało uhonorowanych najwyższymi odznaczeniami państwowymi. Były kwiaty i gratulacje, a potem, podczas serwowanego w restauracji sejmowej poczęstunku, grupowe rozmowy i dyskusje.

Krzyż Komandorski z Gwiazdą Orderu Odrodzenia Polski otrzymał Tadeusz Czerkawski, Krzyż Komandorski OOP – Wojciech Narębski, Krzyż Oficerski OOP – Bronisław Jaworski, Krzyże Kawalerskie OOP: Edward Borowski, Antoni Budzyński, Jan Krawczuk, Rozalia Mariańska, Zdzisław Stankiewicz, Antoni Zawadzki.

Wszystkim Nagrodzonym serdecznie gratulujemy!

Uroczysta zmiana Posterunku Honorowego przed Grobem Nieznanego Żołnierza

Uczestnicy obchodów rocznicowych oraz mieszkańcy stolicy zebrali się w południe na Placu Marszałka Józefa Piłsudskiego, by na płycie Grobu Nieznanego Żołnierza złożyć kwiaty. Po uroczystej zmianie posterunku honorowego trzymającego wartę przed Grobem, wieńce złożyli: jako pierwszy – żołnierz spod Monte Cassino Prezydent RP na Uchodźstwie **Ryszard Kaczorowski** w towarzystwie ks. o. **Franciszka Studzińskiego**, a potem inni weterani

Bitwy, przedstawiciele władz państwowych i miejskich oraz kombatanci z innych formacji zbrojnych. W imieniu Urzędu ds. Kombatantów i Osób Represjonowanych wieńce złożył jego kierownik **Jan Turski**. Uroczystość, w której uczestniczyło wiele kombatantkich i szkolnych pocztów sztandarowych, zakończyła defilada oddziałów wojskowych.

Fot. B. Materska

Minister Jan Turski w towarzystwie kombatantów – żołnierzy gen. Władysława Andersa złożył wieńce w imieniu Urzędu ds. Kombatantów i Osób Represjonowanych. Asystował dyrektor Departamentu Wojskowego Urzędu płk Jan Ozga

Kilkudziesięciu kombatantów z różnych frontów i formacji składało wieńce przed Grobem Nieznanego Żołnierza. W pierwszym szeregu (zdjęcie z lewej) idą Polskie Siły Zbrojne na Zachodzie. Obok: prezydent Ryszard Kaczorowski, kapelan 2 Korpusu o. płk Franciszek Studziński i o. Zdzisław Górnicki

Fot. B. Materska

Msza św. w intencji żołnierzy 2 Korpusu Polskiego

Szesnastego maja br. uroczystości rocznicowe rozpoczęła rano msza św. w intencji żołnierzy 2 Korpusu Polskiego odprawiona przez Biskupa Polowego WP gen. dyw. **Sławoja Leszka Głódzia**. Uczestniczył w niej ksiądz płk **Adam Franciszek Studziński**, kapelan żołnierzy spod Monte Cassino, jeden z najstarszych weteranów Bitwy, który po zakończeniu liturgii wygłosił krótkie przemówienie. Podczas mszy kilkadziesiąt pocztów sztandarowych – kombatantkich i uczniowskich stało w bocznych nawach, a oprawę wojskową sprawowali żołnierze garnizonu warszawskiego.

Podczas mszy św. Biskup Polowy WP poświęcił tablicę upamiętniającą uczestników walk o Monte Cassino, Ankonę i Bolonię. Ufundowali ją, z własnych składek, byli żołnierze 2 Korpusu Polskiego dla uczczenia pamięci swoich towarzyszy broni. Tablicę umieszczono w Katedrze Polowej Wojska Polskiego.

Fot. B. Materska

Katedra Polowa Wojska Polskiego. Przed ołtarzem stoją: Zenon Siarkiewicz, Zygmunt Odrowąż-Zawadzki i Antoni Lipka

16 maja 2004 r., Warszawa Program uroczystości

godz. 10.00 Katedra Polowa WP

Msza św. w intencji żołnierzy 2 Korpusu Polskiego.

godz. 12.00 Plac Marszałka Józefa Piłsudskiego

Uroczysta zmiana Posterunku Honorowego przed Grobem Nieznanego Żołnierza.

Składanie wieńców na płycie Grobu.

godz. 14.00 Gmach Sejmu RP

Spotkanie z Marszałkiem Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej.

godz. 17.00 Akademia Obrony Narodowej

Koncert Reprezentacyjnego Zespołu Artystycznego WP z udziałem zespołu ZHP „Gawęda”.

Oprac. B.M.

W hołdzie tym, co oddali „Bogu ducha, ziemi włoskiej ciała, a serce Polsce”

Grupy polskich kombatantów, którzy przyjechali na obchody rocznicy Bitwy, aby uczcić pamięć swoich towarzyszy broni, przybywały na Cmentarz na Monte Cassino od rana. Uroczystość – jak zwykle – zorganizowana została na terenie Cmentarza. W alejkach wzdłuż żołnierskich grobów ustawiono krzesła, zbudowano Ołtarz Polowy, obok którego wyznaczono miejsce dla osobistości oficjalnych. Tuż przed godziną dziesiątą przyjechał Prezydent RP **Aleksander Kwaśniewski** z towarzyszącą mu delegacją. Przybyli też: były Prezydent RP na Uchodźstwie **Ryszard Kaczorowski** oraz żona gen. **Władysława Andersa Irena**.

Celebrę rozpoczęło uroczyste złożenie wieńców i zapalenie zniczy w centralnej części Cmentarza, przed Krzyżem *Virtuti Militari* i przed grobem gen. Andersa. Wieńce złożyli: prezydenci Polski i Włoch, delegacja polskich kombatantów na czele z prezy-

dentem **Kaczorowskim** oraz **Irena Anders** z córką i wnukiem Generała.

Następnie – po odegraniu hymnów narodowych Rzeczypospolitej Polskiej i Republiki Włoskiej oraz powitaniu uczestników uroczystości przez kierownika naszego Urzędu ministra **Jana Turckiego** – rozpoczęła się msza święta, koncelebrowana przez Biskupa Polowego WP gen. dyw. **Sławoja Leszka Głódzia**.

„Dziś chylimy czoło przed wszystkimi bohaterami tego zwycięstwa – podczas uroczystości na Cmentarzu powiedział między innymi Prezydent **Aleksander Kwaśniewski**. – Przed tymi, którzy w piekielnej nawale ognia szturmowali wzgórze „Widmo”, „575”, „San Angelo”. Przed wszystkimi, którzy sprawili, że 18 maja 1944 roku nad

Monte Cassino załopotał biało-czerwony sztandar. (...) Do tego sanktuarium przez minionych sześćdziesiąt lat pielgrzymowały rzesze Polaków. Przybywał wielokrotnie do swoich żołnierzy, zanim sam wśród nich nie spoczął, generał **Władysław Anders**. Pielgrzymował tu Ojciec Święty **Jan Paweł II**. Pielgrzymowali Prezydenci Rzeczypospolitej. Jesteśmy tu dzisiaj, aby w imieniu wolnej Ojczyzny złożyć hołd poległym bohaterom. My, Polacy – może nawet bardziej niż inni – rozumiemy, że „wolność krzyżami się mierzy”. Jesteśmy wdzięczni i pamiętamy! Zawsze będziemy pamiętać!”

Kilka tysięcy osób zgromadzonych na Cmentarzu wysłuchało mszy św., a potem modlitw ekumenicznych

– Witam Was serdecznie – żołnierze spod Monte Cassino, którzy przybyliście tu dzisiaj – z Polski, Wielkiej Brytanii i całego świata, aby złożyć hołd Waszym dowódcom i towarzyszom broni spoczywającym na tym pięknym cmentarzu – powiedział otwierając uroczystości kierownik Urzędu ds. Kombatantów i Osób Represjonowanych **Jan Turcki**

Wieńce przed grobem gen. **Władysława Andersa** złożyli jego żołnierze. Od lewej: prezydent **Ryszard Kaczorowski**, **Mieczysław Zarzecki**, **Antoni Lipka**

Na uroczystości przyjechali polscy kombatanci z całego świata. Z Kanady przybyli m.in.: **Zbigniew Gondek**, **Henryk Starczewski** i **Tadeusz Hetka**

Centralne miejsce na Cmentarzu - pokryty kwiatami wizerunek Krzyża Virtuti Militari

Módlmy się za oficerów i żołnierzy, poległych – w liczbie dwieście dwadzieścia cztery – w bitwie o Monte Cassino w maju 1944 roku: z Trzeciej Dywizji Strzelców Karpackich, Piątej Kresowej Dywizji Piechoty, Drugiej Pancерnej Brygady i innych jednostek, idących przez Sybir, Palestynę, „z ziemi włoskiej” do Polski, którzy oddali „Bogu ducha, ziemi włoskiej ciała, a serce Polsce”, aby Dawca życia wiecznego wynagrodził ich ofiarniczą śmierć oglądaniem Boga twarzą w twarz w Ojczyźnie niebieskiej.

Ciebie prosimy...

Modlitwa wiernych odmówiona podczas mszy św. (fragment)

Wraz z prezydentem Aleksandrem Kwaśniewskim przyleciała na uroczystości do Włoch grupa kombatanów z różnych organizacji i stowarzyszeń. Od prawej siedzą: Władysław Matkowski, Zbigniew Ścibor-Rylski, gen. Stanisław Nałęcz-Komornicki, Stefan Bałuk, Mirosław Spiechowicz

18 maja 2004 roku, Cmentarz na Monte Cassino Program uroczystości

godz. 9.40

Wprowadzenie wojskowej asysty honorowej.

godz. 10.00

Przybycie oficjalnych delegacji polskiej i włoskiej.

godz. 10.05

Składanie wieńców i zapalenie zniczy.

godz. 10.20

Wejście orszaku liturgicznego. Przed grobem Biskupa Polowego WP Józefa Gawliny, Biskup Polowy Sławoj Leszek Głódź składa wieniec.

godz. 10.30

Msza św. i modlitwy ekumeniczne: Kościoła Prawosławnego, Kościoła Greckokatolickiego, Kościoła Ewangelickiego Reformowanego, Kościoła

Ewangelickiego Augsburskiego i Wyznania Mojżeszowego.

godz. 12.00

Przemówienia okolicznościowe: Prezydenta RP Aleksandra Kwaśniewskiego, przewodniczącego delegacji Republiki Włoskiej oraz przedstawiciela kombatanów żołnierzy spod Monte Cassino płka Zygmunta Odrowąż-Zawadzkiego.

godz. 12.15

Apel Poległych.

godz. 14.30, miejscowość Cassino

Złożenie wieńców przed Pomnikiem, wręczenie władzom miasta złotego pierścienia „Golgoty Wschodu” i urny z prochami żołnierzy włoskich z nekropolii kostrzyńskiej.

W uroczystościach na Cmentarzu uczestniczyły też – z pocztami sztandarowymi – liczne grupy harcerzy i uczniów. Szczególnie byli widoczni pełniący służbę harcerze, którzy uczestnikom uroczystości roznosili wodę

Uroczystości w mieście Cassino rozpoczęły się od złożenia wieńca przez prezydenta Ryszarda Kaczorowskiego

Warszawa, 25 maja 2004 r.

Zlot szkół zrzeszonych w Stowarzyszeniu „Klub Przyjaciół, Szkół i Organizacji Monte Cassino”

Występy zespołu harcerskiego przyjmowane były bardzo gorąco

Ostatnim akordem uroczystości centralnych było warszawskie spotkanie młodzieży uczącej się w szkołach kultywujących tradycję walk Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie, przede wszystkim walk 2 Korpusu Polskiego w kampanii włoskiej. Uczniowie przyjechali z całej Polski. Wystawili kilkadziesiąt pocztów sztandarowych, przygotowali specjalny program słowno-muzyczny, wielu z nich uczestniczyło w ogólnopolskim konkursie plastycznym i literackim, którego tematem była Bitwa. Pod kierunkiem swoich nauczycieli przygotowali się bardzo sumiennie. Kombatanci bio-

Spadkobiercy tradycji **Mo**

W uroczystościach w Muzeum Wojska Polskiego uczestniczyło wielu kombatantów. Na pierwszym planie jeden z twórców warszawskiego Pomnika Bitwy o Monte Cassino Eugeniusz Ziółkowski, obok Teresa Lirsz

rażący udział w uroczystościach potrafili to docenić. Występy młodzieży przyjmowane były bardzo gorąco.

Warszawskie spotkanie młodych miało też swój wymiar edukacyjny. Główna część uroczystości odbywała się bowiem w Muzeum Wojska Polskiego, które na 60. lecie Bitwy przygotowało specjalną wystawę poświęconą żołnierzom spod Monte Cassino. W salach Muzeum można było obejrzeć wiele eksponatów – uzbrojenie, mundury, różnego rodzaju wydawnictwa, w tym bardzo ciekawe plakaty, wiele fotogramów i zdjęć oraz oryginalne dokumenty osobiste pochodzące ze zbiorów prywatnych.

Nie do przecenienia jest rola pedagogów. To przede wszystkim dzięki nim młodzież poznaje polskie dzieje i uczy się kultywować tradycje walk o wolność. To oni przybliżają jej bohaterów, dla których „dobro Ojczyzny było najwyższym prawem” i którzy w potrzebie potrafili oddać dla niej życie. Najlepiej rozumieją to właśnie kombatanci.

Nauczyciele i wychowawcy z kilkudziesięciu szkół skupionych w „Klubie Przyjaciół, Szkół i Organizacji Monte Cassino” zostali uhonorowani wieloma odznaczeniami. **Marianna Niżnik** otrzymała Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, **Tadeuszowi Cwalinie**, **Janinie Organek** i **Liliannie Pło-**

Msza św. w Katedrze Polowej WP. W nawie głównej stały poczty sztandarowe – harcerskie, szkolne i kombatanckie

szaj – wręczono Srebrne Krzyże Zasługi, a **Bogumile Rozwadowskiej, Urszuli Strzałkowskiej, Marii Szczepaniec i Henrykowi Szypule** – Krzyże Brązowe. Medalami Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych – głównego organizatora uroczystości rocznicowych – odznaczono dwadzieścia pięć osób, a Srebrnymi i Brązowymi Medalami Za Zasługi Dla Obronności Kraju – dziewiętnaście.

Inicjatorami zorganizowania uroczystości młodzieżowych byli kombatanci – żołnierze 2 Korpusu. Szczególne zasługi trzeba przypisać „Karpaczykom”. Ten wysiłek doceniła również młodzież, wysyłając do nich liczne podziękowania.

Pamiętamy i pamiętać będziemy – napisali między innymi uczniowie. – *Wasz trud nie pójdzie na marne. Będziemy stać na straży tych wartości, za które przelewaliście krew, oraz wypełniać Misję związaną z kultywowaniem karpaccich tradycji. Dołożymy wszelkich sta-*

Monte Cassino

rań, aby słowa Polak i Polska brzmiały dumnie w Kraju, w Zjednoczonej Europie i w Świecie.

A wieczorem, po wysłuchaniu w Katedrze Wojska Polskiego uroczystej mszy św., kombatanci i uczniowie przeszli do Parku Krasińskich, na plac przed Pomnikiem Bitwy o Monte Cassino. Tam przy płonących pochodniach, w towarzystwie kilkudziesięciu pocztów sztandarowych – kombatanckich i uczniowskich – nastąpiło uroczyste zakończenie obchodów. Został odczytany Apel Poległych. Kombatanci przekazali szkołom urny z ziemią z cmentarza w Newark, gdzie w 1943 r. został pochowany gen. **Władysław Sikorski**, oraz z polskich pobojo-wisk w Lenino i Monte Cassino. Orkiestra Reprezentacyjna WP odegrała hymn żołnierzy 2 Korpusu – *Czerwone maki na Monte Cassino*.

Tekst i zdjęcia Bożena MATERSKA

Wieczorna uroczystość przed Pomnikiem Bitwy kończyła warszawskie obchody. Przemawia prezes Tadeusz Czerkawski

Kierownik Urzędu ds. Kombatantów i Osób Represjonowanych Jan Turski wśród odznaczonych nauczycieli, z boku stoi minister edukacji narodowej i sportu Mirosław Sawicki

Na wystawie w Muzeum obejrzeć można było m.in. uzbrojenie polskich żołnierzy walczących o Monte Cassino. Na zdjęciu: ręczny karabin maszynowy Bren Mk I i rewolwer Smith Wesson

25 maja 2004 roku, Warszawa – program uroczystości

godz. 11.00 Centralna Biblioteka Wojskowa

Konferencja naukowa zatytułowana „Boje polskie na Zachodzie w 1944 roku”.

godz. 16.00 Muzeum Wojska Polskiego

Uroczyste wręczenie nauczycielom i wychowawcom orderów i odznaczeń.

Koncert słowno-muzyczny, przygotowany przez Krąg Harcerski „Czerwony Mak” ze Skawiny.

Zwiedzanie wystawy poświęconej Bitwie o Monte Cassino.

godz. 19.00 Katedra Polowa Wojska Polskiego

Uroczysta msza św. w intencji żołnierzy 2 Korpusu Polskiego.

godz. 20.30 Pomnik Bitwy o Monte Cassino

Spotkanie młodzieży i kombatantów – przekazanie szkołom urn z ziemią z polskich cmentarzy wojennych rozsianych po świecie.

60. ROCZNICA BITWY O MONTE CASSINO

Fot. A. Paudyn

Pamiętkowy obelisk w Piedimonte

Głównym obchodom na Cmentarzu Polskim towarzyszyło wiele skromniejszych uroczystości, upamiętniających żołnierzy poszczególnych jednostek 2 Korpusu lub innych formacji zbrojnych walczących na masywie Monte Cassino. 16 maja w miejscowości Aquafondata, gdzie do dziś mieszka duże skupisko żołnierzy gen. Andersa (którzy po wojnie osiedli na stałe na ziemi włoskiej, zakładając tam rodziny) odbyła się uroczystość patriotyczno-religijna, zorganizowana przez miejscową Polonię. Następnego dnia podobna uroczystość odbyła się w Piedimonte oraz złożono wieńce i kwiaty na Cmentarzu Żołnierzy Brytyjskich, przed pomnikami 3 Dywizji Strzelców Karpackich, 5 Kresowej Dywizji Piechoty i 4 Pułku Pancernego „Skorpion”.

Uroczystości, uroczystości...

W Piedimonte

Ustóp Monte Cairo leży miasteczko Piedimonte. Na odcinku polskim, po zdobyciu Monte Cassino, umocnione Piedimonte było ostatnią przeszkodą na drodze nr 6 wiodącej do Rzymu. Zacięte i ciężkie walki trwały od 20 do 25 maja, kiedy to miasteczko zostało opanowane przez „Grupę Bob” ppłka Władysława Bobińskiego.

17 maja 2004 r. odbyły się uroczystości zorganizowane przez syndyka Piedimonte na cześć byłych żołnierzy 6 Pułku Pancernego „Dzieci Lwowskich”, walczących w ramach „Grupy Bob”. Uczestniczyła w nich liczna grupa polskich kombatantów przybyłych z kraju, z Kanady i z Wielkiej

Fot. A. Paudyn

Uczestnicy uroczystości – kombatanci z Polski, Kanady, Włoch i Anglii z syndykiem Piedimonte i attaché wojskowym Ambasady RP w Rzymie

Brytanii. Obecni byli przedstawiciele Ambasady Polskiej w Rzymie oraz syndycy okolicznych miejscowości prowincji Frosinone. Msza św. w intencji poległych żołnierzy została odprawiona w języku polskim i włoskim.

Anna PAUDYN

Na Cmentarzu Żołnierzy Niemieckich

17 maja, w przeddzień uroczystości na Cmentarzu Żołnierzy Polskich na Monte Cassino, polscy kombatanci, przebywający na uroczystościach we Włoszech, złożyli wieńce na Cmentarzu Niemieckim.

Fot. A. Paudyn

Polscy kombatanci mieszkający w Kanadzie. Od lewej stoją: Stanisław Adam, Ryszard Paudyn, prezes SPK w Kanadzie Andrzej Garlicki i Janusz Hejka

Przed Pomnikiem 3 Dywizji Strzelców Karpackich

Nie tylko kombatanci, ale też przybyli z Polski uczniowie i harcerze oddali hołd żołnierzom 3 DSK, poległym w walce o Monte Cassino. 17 maja 2004 roku w ich intencji zostały odprawione modlitwy, przed Pomnikiem złożono wieńce i kwiaty. W uroczystości udział wzięli m.in.: były Prezydent RP na Uchodźstwie Ryszard Kaczorowski i zastępca kierownika Urzędu ds. Kombatantów i Osób Represjonowanych Jerzy Kozłowski. Obecny był również książę Kentu.

B.M.

Fot. T. Kurcyk

Przed Krzyżem na Cmentarzu Brytyjskim złożono liczne wieńce

Na Cmentarzu Żołnierzy Brytyjskich

Uroczystości, które odbyły się 17 maja, zgromadziły wielu kombatantów przybyłych z Anglii. Rolę gospodarza pełnił książę Kentu. Był ceremoniał wojskowy, nad mogiłami pochylili się liczne poczty sztandarowe.

B.M.

Fot. T. Kurcyk

Uroczystości przy Pomniku 3 DSK

Ogółem w uroczystościach rocznicowych – we Włoszech i w kraju – uczestniczyło około 5 tysięcy osób, w tym 1 tys. kombatantów, na ogół bardzo zadowolonych z wysokiej rangi i przebiegu obchodów. Były one przeprowadzone sprawnie i – co warto zauważyć – wzięła w nich udział duża grupa polskich harcerzy i uczniów. Uczestnictwo znacznej liczby młodzieżowych pocztów sztandarowych docenił między innymi obecny na uroczystościach przed Pomnikiem 3 Dywizji Strzelców Karpackich książę Kentu.

Głównym organizatorem i koordynatorem całości uroczystości był nasz Urząd, przede wszystkim Depar-

tament Wojskowy. Organizacja tak ogromnych obchodów nie byłaby możliwa bez współpracy z Ministerstwem Obrony Narodowej. Uczestniczyło w nich wiele osobistości polskiego życia politycznego na czele z Prezydentem RP i Marszałkiem Sejmu. Z całego świata przyjechały do Warszawy i do Włoch grupy kombatantki. Dzięki bezpośredniej transmisji telewizyjnej i obszernym relacjom radiowym w obchodach na Cmentarzu na Monte Cassino mogło wziąć udział wiele tysięcy Polaków.

Dwa zdjęcia ułana Józefa Mularczyka

18 maja 1944 roku, Józef Mularczyk (drugi z prawej) wśród czterech innych żołnierzy patrolu ułanów zatknął biało-czerwony sztandar na ruinach klasztoru. 60 lat później, 19 maja 2004 roku, uczestniczył w audiencji generalnej Ojca Świętego na Placu Świętego Piotra w Rzymie.

Frontowy epizod – ze wspomnień prof. Witolda Żdanowicza

Jest marzec 1944 roku. Front stoi nad rzeką Sangro. Pod Rionero łącznościowiec kapral podchorąży Witold Żdanowicz otrzymał polecenie naprawienia linii telefonicznej.

Tak ten epizod wspomina w wydanej w 1999 roku pracy *Śląsk – Pamięci Monte Cassino*:

„Naprawiłem zerwany kabel i wracałem do baonu. Szedłem trzymając ten kabel w ręku.

Był on teraz moim przewodnikiem. Po przejściu około 2 km usłyszałem nagle przed sobą doniosły głos: *Kto idzie? Stój, bo strzelam*. Była to czujka jakiejś naszej kompanii. Miałem ogromne szczęście. Przecież chłopak mógł wygarnąć na mnie całą serię z karabinu. Nie wiedział bowiem, kto idzie na niego. A w takich chwila-

ch strach ma wielkie oczy. Na moje szczęście – zawołał”.

W lutym 2000 r. ten „chłopak” znalazł się. Do profesora Żdanowicza nadszedł list z Anglii od Zbigniewa Wesołowskiego, który tak wspomina tamten incydent:

Pamiętam ten wypadek bardzo dobrze...

„Pełniłem wówczas dyżur telefoni-
sty na punkcie obserwacyjnym 3 PAL-u w Rionero. Zauważyłem na zboczu góry poruszającego się żołnierza. Porucznik Widzimirski, oddał w jego rejon cztery pociski – sądząc, że to Niemiec. Po wybuchu pocisków i po rozejściu się dymu już nikogo poruszającego się na przedpolu nie było. Za-

uważyliśmy tylko jakąś ciemną plamę. Porucznik Widzimirski doszedł do wniosku, że strzelanie było „super”, i że facet jest albo zabity, albo co najmniej ranny. Postanowiłem to sprawdzić. Po przyjeździe na miejsce okazało się, że ciemna plama to jakaś stara podarta kurtka, obok której leżało uziemie-
nie do angielskiego aparatu telefonicznego, co wskazywało, że

był to prawdopodobnie żołnierz polski na kontroli linii telefonicznej.

Nasze kłopoty zaczęły się po powrocie do Rionero. Na skraju lasu czekał już na nas kapitan Więckowski z oficerem 3 Batalionu. Dostaliśmy solidny o.p.r. od naszego kapitana za słabe rozpoznanie i „jeszcze gorsze strzelanie”!

Redakcja bardzo dziękuje „L'OSSERVATORE ROMANO” za zgodę na publikację zdjęć.

REDAKCJA: 00-926 Warszawa, ul. Wspólna 2/4
REDAGUJE ZESPÓŁ: **Bożena Materska** (red. naczej.), **Katarzyna Kępka**
stała współpraca prof. **Adam Dobroński**, **Ewa Dumin**
PRENUMERATA I KOLPORTAŻ: **Andrzej Sosiński** (661 86 67)

WYDAWCA: **Urząd do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych**

ul. Wspólna 2/4, 00-926 Warszawa, tel. redakcji 661 87 05, fax 661 87 45, tel. centr. 661 81 11, tel. informacji 661 81 29, 661 87 40

Adres internetowy: <http://www.udskior.gov.pl> e-mail: kombatant@udskior.gov.pl

POLSKI CMENTARZ NA MONTE CASSINO

Fot. B. Materska

18 maja 2004 roku – podczas uroczystości kombatanci zasiedli na krzesłach między mogiłami

Fot. B. Materska

Przed grobem gen. Władysława Andersa wartę honorową zaciągnęli żołnierze

CMENTARZ POLEGŁYCH
W BITWIE O MONTE CASSINO
GDY
PREZYDENTEM RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ BYŁ
WŁADYSŁAW RACZKIEWICZ
NACZELNYM WODZEM
GENERAL KAZIMIERZ SOSNKOWSKI
DOWÓDCĄ 2 KORPUSU POLSKIEGO
GENERAL WŁADYSŁAW ANDERS
AMBASADOREM R. P. PRZY WATYKANIE
DR KAZIMIERZ PAPEE

Fot. B. Materska

18 maja 2004 roku na grobach płonęły znicze, powiewały biało-czerwone chorągiewki

Pierwsze pochówki żołnierskie, maj 1944 r.